

POSTANOWIENIE

Dnia 15 kwietnia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt

w sprawie z powództwa Z. S.

przeciwko K. S.A. Oddział Zakłady (...) w P.

o dopuszczenie do pracy i ustalenie,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 15 kwietnia 2021 r.,

na skutek skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w L.

z dnia 17 października 2019 r., sygn. akt V Pa (...),

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,

**2. zasądza od Z. S. na rzecz K. S.A Oddziału Zakłady (...) w P.
kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł tytułem zwrotu kosztów
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 30 maja 2019 r. Sąd Rejonowy w L.: 1) ustalił, że powoda Z. S. łączy ze stroną pozwaną K. S.A., Oddział Zakłady (...) w P. umowa o pracę na czas nieokreślony, 2) nakazał stronie pozwanej dopuścić powoda do pracy na warunkach określonych w umowie o pracę z dnia 1 października 2018 r. oraz 3) orzekł o kosztach postępowania.

W wyniku apelacji strony pozwanej, Sąd Okręgowy w L. wyrokiem z dnia 17 października 2019 r. zmienił zaskarżony wyrok i oddalił powództwo, orzekając o kosztach postępowania odwoławczego.

W sprawie ustalono, że powód Z. S. był zatrudniony u strony pozwanej K. S.A., Oddział Zakłady (...) z siedzibą w P. od 1 kwietnia 2016 r. do 30 czerwca 2016 r. na stanowisku dyrektora do spraw finansowych Oddziału Zakładu (...) w pełnym wymiarze czasu pracy. Następnie umową zawartą w dniu 30 czerwca 2016 r. przedłużono powodowi umowę o pracę na tym stanowisku na czas określony od 1 lipca 2016 r. do 30 września 2018 r. W dniu 1 października 2018 r. strony zawarły umowę o pracę na czas nieokreślony od 1 października 2018 r. oraz porozumienie w sprawie rozwiązania umowy z dnia 1 października 2018 r. za porozumieniem stron z dniem 31 stycznia 2019 r.

K. S.A. w L., jako jednostka nadrzędna prowadząca sprawy kadrowe kadry kierowniczej strony pozwanej, nie miała zamiaru zatrudniać powoda w dalszym ciągu - po 30 września 2018 r. W czasie spotkania z wiceprezesem zarządu K. S.A. powód poprosił o możliwość dalszej pracy - do osiągnięcia wieku emerytalnego. W następstwie tej prośby wiceprezes zwrócił się do działu kadr o stworzenie prawnej formuły umożliwiającej jej uwzględnienie, w rezultacie czego przedstawiono powodowi zaakceptowaną ostatecznie umowę o pracę na czas nieokreślony z równoczesnym porozumieniem dotyczącym jej rozwiązania z końcem stycznia 2019 r.

Sąd Okręgowy podkreślił, że umowa na okres od 1 października 2018 r. była kolejną umową - trzecią z kolei zawartą na czas określony. Datę końca tej umowy określiło zawarte równocześnie z nią porozumienie co do jej rozwiązania z dniem 31 stycznia 2019 r. Zauważył, że w takiej sytuacji okres zatrudnienia powoda od 1 kwietnia 2016 r. do 31 stycznia 2019 r. na podstawie umów zawartych na czas określony przekroczył 33 miesiące, co w świetle regulacji art. 25¹ §1 i § 3 k.p. przesądziło, że z upływem grudnia 2018 r. umowa zawarta na okres od 1 października 2018 r. przekształciła się w umowę zawartą na czas nieokreślony. W konsekwencji Sąd Okręgowy uznał, że żądanie pozwu co do zasady było uzasadnione. Jednakże, w ocenie Sądu Okręgowego, jego uwzględnienie nie byłoby zgodne z powszechnym poczuciem sprawiedliwości i godziłoby w zasady współżycia społecznego nakazujące stronom stosunku prawnego pozostawanie lojalnymi wobec siebie, a więc rzetelnymi i uczciwymi we wzajemnych relacjach. Powód „na dobrej woli pracodawcy znacznie skorzystał” i występując z

powództwem wykorzystał to, że „decyzja strony pozwanej przybrała jednak formę prawną sprzeczną z przepisami art. 25¹ k.p., które mają charakter bezwzględnie obowiązujący”.

W skardze kasacyjnej od powyższego wyroku powód zarzucił:

1) naruszenie przepisów prawa materialnego tj.: (-) art. 30 § 1 pkt 1 k.p. w związku z art. 353¹ k.c. w związku z art. 25¹ § 1 k.p., przez jego błędną wykładnię i uznanie, że doszło do zawarcia przez strony skutecznego porozumienia o rozwiązaniu umowy o pracę w dacie przyszłej (dalej porozumienie), podczas gdy zawarcie porozumienia było sprzeczne z ustawą; (-) art. 30 § 1 pkt 1 k.p. w związku z art. 65 § 2 k.c., przez jego błędną wykładnię i uznanie, że doszło do zawarcia przez strony skutecznego porozumienia i umowy o pracę na czas nieokreślony w sytuacji, gdy wolą stron i celem umowy było zawarcie jej na czas określony; (-) art. 25¹ § 3 k.p., przez jego niezastosowanie w sytuacji, gdy zawarcie umowy o pracę z jednoczesnym zawarciem porozumienia należało potraktować jako zawarcie umowy o pracę na czas określony, czego konsekwencją było to, iż z upływem czasu wskazanym w tym przepisie umowa ta przekształciłaby się w umowę bezterminową; (-) art. 8 k.p., przez jego zastosowanie w sytuacji, gdy pozwana nie mogła powoływać się na naruszenie zasad współżycia społecznego, gdyż sama zasady te naruszyła; (-) art. 58 § 1 k.c. w związku z art. 25¹ § 3 k.p., przez jego niezastosowanie w sytuacji, gdy zawarcie porozumienia dotknięte było bezwzględną nieważnością, gdyż miało na celu obejście przepisów ustawy, a czego konsekwencją było pozostanie w obiegu prawnym jedynie łączącej strony umowy o pracę na czas nieokreślony; (-) art. 22 § 1 k.p., przez przyjęcie, że powodowi nie przysługiwało roszczenie o dopuszczenie do pracy oraz roszczenie o ustalenie, iż strony łączy umowa o pracę na czas nieokreślony o treści ustalonej umową o pracę zawartą pomiędzy stronami w dniu 1 października 2018 r.;

2) naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 382 k.p.c., które to uchybienie miało wpływ na wynik sprawy, a polegało na bezpodstawnym pominięciu części zebranego w sprawie materiału dowodowego, tj.:

a) zeznań powoda i świadków potwierdzających, iż również w przypadku innych pracowników powoda (dyrektorów) zastosowano formułę zawarcia umowy o pracę na czas nieokreślony z jednoczesnym zawarciem porozumienia o jej

rozwiązaniu z datą przyszłą oraz stosowania reguły zatrudniania pracowników (dyrektorów) na czas określony, co świadczyło o przedmiotowym traktowaniu tych pracowników, a tym samym świadczyło o naruszaniu przez pracodawcę zasad współżycia społecznego, co w konsekwencji oznaczało, że pozwana nie zasługiwała na ochronę z art. 8 k.p., oraz zeznań powoda i świadków, z których wynikało, iż po stronie pozwanej istniała potrzeba kontynuowania zatrudnienia skarżącego, co najmniej do 31 stycznia 2019 r., co świadczyło o przedmiotowym potraktowaniu skarżącego, a tym samym świadczyło o naruszaniu przez pracodawcę zasad współżycia społecznego, co w konsekwencji oznaczało, że pozwany nie zasługiwał na ochronę z art. 8 k.p.

Uzasadniając wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący wskazał, że w niniejszej sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), jak również skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 4 pkt 1 k.p.c.).

Zdaniem skarżącego, konieczne jest rozważenie, jaki - w świetle art. 25¹ § 3 k.p. - jest skutek zawarcia umowy o pracę na czas nieokreślony i jednoczesnego zawarcia porozumienia o rozwiązaniu tej umowy w dacie przyszłej w przypadku, gdy łączny okres tej umowy, zgodnie z porozumieniem, przekracza 33 miesiące?

Skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, gdyż, w ocenie skarżącego, Sąd drugiej instancji bezpodstawnie zastosował w niniejszej sprawie art. 8 k.p. a uwzględnienie konstrukcji nadużycia prawa z art. 8 k.p. jest możliwe zupełnie wyjątkowo i wyłącznie ze względu na szczególnie istotne usprawiedliwienie etyczne, moralne lub obyczajowe. Wskazał również na „zasadę czystych rąk”, zgodnie z którą, nie może powoływać się na naruszenie zasad współżycia społecznego podmiot, który sam zasady te (lub przepisy prawa) narusza. Takiemu podmiotowi nie przysługuje ochrona z art. 8 k.p.

Skarżący wywiódł, że: „Z zeznań świadków i powoda wynikało bowiem, że pozwany bardzo przedmiotowo traktował pracowników - dyrektorów, którym umowa kończyła się 30.09.2018 r. Jednym z nich proponował umowy na czas określony (gdy nie był ograniczony limitami z art. 25¹ § 1 Kodeksu pracy), a innym, w tym powodowi, umowy na czas nieokreślony z porozumieniem wskazującym datę jej rozwiązania. Takie postępowanie pozwanego było podyktowane wyłącznie jego

własnym interesem, bez uwzględnienia interesów pracownika. Tak było w przypadku C. C., który na rozprawie w dniu 23 maja 2019 r. (00:02:13) zeznał, iż również w jego przypadku, z powodu „zagrożenia” przekroczenia 33-miesięcznego limitu zatrudnienia, we wrześniu 2018 r. zaproponowano mu zawarcie umowy o pracę na czas nieokreślony z jednoczesnym jej rozwiązaniem za porozumieniem stron w dniu 31.12.2018 r. Tak samo było w przypadku zeznającego w dniu 23 maja 2019 r. (00:49:38) Z. K., który potwierdził, iż również w jego przypadku, we wrześniu 2018 r., zastosowano „manewr” zawarcia umowy na czas nieokreślony z jednoczesnym jej rozwiązaniem za porozumieniem stron, co również podyktowane było tym, iż zawarcie kolejnej umowy z tym pracownikiem na czas określony doprowadziłoby do jej przekształcenia po 6 miesiącach w umowę na czas nieokreślony. Świadek ten również zeznał, iż ma wiedzę o innych dyrektorach, z którymi na takiej samej zasadzie „przedłużano” umowy (P. W. i R. B.). Natomiast w przypadku dyrektora L. G., ponieważ w jego przypadku nie zachodziła obawa przekroczenia 33-miesięcznego limitu zatrudnienia, we wrześniu 2018 r. pozwany zaproponował zawarcie umowy o pracę na czas określony 1 roku (zeznania z dnia 23 maja 2019 r. 00:38:28, gdzie w protokole pisemnym jest błąd w zdaniu „*Ja dostałem umowę na czas nieokreślony*”, gdzie z zapisu audio - 00:40:52 - wynika iż świadek ten zeznał, że była to umowa na czas określony”).

Strona pozwana, w odpowiedzi na skargę kasacyjną, wniosła o jej nieprzyjęcie do rozpoznania i zasądzenia od powoda na swoją rzecz kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli: w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien zatem wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c., a

jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 7 maja 2015 r., II PK 39/15, LEX nr 2021948).

Należy zauważyć, że przez istotne zagadnienie prawne należy rozumieć problem o charakterze prawnym, powstały na tle konkretnego przepisu prawa, mający charakter rzeczywisty w tym znaczeniu, że jego rozwiązanie stwarza realne i poważne trudności. Problem ten musi mieć jednocześnie charakter uniwersalny, przez co należy rozumieć, że jego rozwiązanie powinno służyć rozstrzygnięciu innych podobnych spraw. Jednocześnie, chodzi o problem, którego wyjaśnienie byłoby konieczne dla rozstrzygnięcia danej sprawy, a więc pozostający w związku z podstawami skargi oraz z wiążącym Sąd Najwyższy, a ustalonym przez sąd drugiej instancji, stanem faktycznym sprawy (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), i także w związku z podstawą prawną stanowiącą podstawę wydania zaskarżonego wyroku. Musi więc ono pozostawać w związku ze sprawą (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 21 maja 2013 r., IV CSK 53/13, LEX nr 1375467; z dnia 26 stycznia 2012 r., I PK 124/11, LEX nr 1215465; z dnia 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 293/11, LEX nr 1214577; z dnia 24 lutego 2005 r., III PK 6/05, LEX nr 513003). Zagadnienie prawne jest istotne, jeżeli jego rozstrzygnięcie ma znaczenie nie tylko dla ukierunkowania praktyki sądowej, ale też rozstrzygnięcia sprawy, w której zagadnienie powstało (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 15 grudnia 2020 r., III PK 12/20, LEX nr 3095788; z dnia 22 października 2020 r., II UK 385/19, LEX nr 3096724; dnia 18 września 2012 r., II CSK 180/12, LEX nr 1230170; z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, LEX nr 1622307; z dnia 28 sierpnia 2020 r., II CSK 212/20, LEX nr 3057904). Inaczej rzecz ujmując, rozstrzygnięcie istotnego zagadnienia prawnego musi mieć wpływ na wynik sprawy, rzutować na jej rozstrzygnięcie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 sierpnia 2020 r., V CSK 618/19, LEX nr 3051789). Zatem istotnym zagadnieniem prawnym jest problem, którego rozwiązanie jest konieczne do wydania w orzeczenia w postępowaniu kasacyjnym (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 lipca 2019 r., II CSK 60/19, LEX nr 2745538).

Przedstawione zagadnienie prawne pozostaje bez wpływu na wynik

niniejszej sprawy, gdyż podstawą oddalenia powództwa przez Sąd drugiej instancji był art. 8 k.p. Choć Sąd drugiej instancji rozważał przyjęcie koncepcji, że dopuszczalne i prawnie możliwe było zawarcie porozumienia rozwiązującego umowę o pracę na czas nieokreślony na przyszłość – w określonej dacie, to jednak ostatecznie przyjął, że kwestię tę należy ocenić inaczej. Sąd podkreślił, że istotą umowy o pracę na czas nieokreślony jest jej trwania przez czas, którego w momencie zawarcia umowy strony nie limitują. Określenie czasu jej trwania sprzeczne jest z naturą takiej umowy, jeżeli następuje równocześnie z jej zawarciem. Zmienia charakter takiej umowy na umowę zawartą na czas określony. Przy czym określenie czasu trwania może nastąpić zarówno przez wskazanie wprost daty jej rozwiązania, jak i przez zawarcie odrębnego porozumienia (równocześnie z samą umową) o jej rozwiązaniu za porozumieniem stron ze wskazaniem takiej daty. W obu przypadkach dochodzi zatem do zawarcia kolejnej terminowej umowy o pracę. Tak też ocenił umowę o pracę z dnia 1 października 2016 r. i w konsekwencji przyjął, że okres zatrudnienia powoda od 1 kwietnia 2016 r. do 31 stycznia 2019 r. na podstawie umów zawartych na czas określony przekroczył 33 miesiące, co w świetle regulacji art. 25¹ § 1 i § 3 k.p. przesądziło, że z upływem grudnia 2018 r. umowa zawarta na okres od 1 października 2018 r. przekształciła się w umowę zawartą na czas nieokreślony. Konsekwencją tego było stanowisko Sądu Okręgowego, że żądanie pozwu było uzasadnione, ale nie zasługiwało na uwzględnienie w oparciu o art. 8 k.p. Zatem przedstawione zagadnienie prawne pozostaje poza podstawą rozstrzygnięcia Sądu drugiej instancji.

W razie powołania tej przesłanki przedsądu, jaką jest oczywista zasadność skargi kasacyjnej, należy w motywach wniosku zawrzeć wywód prawny wyjaśniający, w czym wyraża się owa oczywista zasadność i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z dnia 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06, LEX nr 421035; z dnia 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205; z dnia 3 kwietnia 2008 r., II PK 352/07, LEX nr 465859 i z dnia 5 września 2008 r., I CZ 64/08, LEX nr 512050). O ile dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest

usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274; z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616; z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 9 maja 2008 r., II PK 11/08, LEX nr 490364; z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134). W judykaturze podkreśla się, iż przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na jej oczywistą zasadność nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 nr 13, poz. 230; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743; z dnia 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08, LEX nr 469185 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133).

Argumentacja skarżącego nie potwierdza oczywistej zasadności skargi w przedstawionym wyżej rozumieniu. Po pierwsze, ocena, czy w konkretnym przypadku ma zastosowanie norma art. 8 k.p., mieści się w granicach swobodnego uznania sędziowskiego. Sfera ta w ramach postępowania kasacyjnego może podlegać kontroli tylko w przypadku szczególnie rażącego i oczywistego naruszenia (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 9 lipca 1970 r., III PRN 39/70, OSNCP 1971 nr 3, poz. 53; PiP 1972 nr 10, s. 170, z glosą K. Piaseckiego; z dnia 15 września 1999 r., III CKN 339/98, OSNC 2000 nr 3, poz. 58; OSP 2000 nr 4, poz. 66, z glosą A. Szpunara; z dnia 4 lipca 2002 r., I CKN 837/00, LexPolonica nr 376352 oraz z dnia 30 października 2003 r., IV CK 151/02, LexPolonica nr 1630441). Po drugie, przytoczona przez skarżącego argumentacja uzasadniająca kwalifikowane naruszenie art. 8 k.p. jest nietrafna, bowiem zasada „czystych rąk” oceniana jest w

relacjach stron tego samego stosunku prawnego (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 czerwca 2003 r., I PK 273/02, OSNP 2004 nr 16, poz. 279 i przywołane tam orzecznictwo). Po trzecie, *prima facie* szczególną postacią zachowań podpadających pod dyspozycję art. 8 k.p. jest postępowanie, które polega na wiarołomnym zaprzeczeniu własnym, wcześniejszym oświadczeniom. Nie zasługuje zatem na ochronę pracownik, który najpierw zapewnia, że chce jedynie „dopracować do emerytury”, a gdy pracodawca idzie mu na rękę, wycofuje się z tego oświadczenia (prośby), wykorzystując niewłaściwą ocenę pracodawcy co do konsekwencji prawnych spełnienia prośby pracownika.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 398⁹ k.p.c. oraz art. 98 k.p.c. w związku z § 10 ust. 4 pkt 2 w związku z art. 9 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 265).